

УДК 343.72

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-213-218

Наталя ПАВЛОВА ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ТА ВПІЗНАННЯ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ (ЕПІДЕМІЇ, ПАНДЕМІЇ, ВОЄННОГО СТАНУ ТА ІН.)

Розглянуто деякі аспекти щодо проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема, допиту, одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб, в умовах епідемії, пандемії та воєнного стану у провадженнях щодо шахрайства. Зазначено, що злочинці, пристосовуючись до умов особливих правових режимів, знаходять нові способи вчинення кримінальних правопорушень. Акцентовано на важливості реалізації функцій кримінального судочинства в умовах особливих правових режимів за рахунок проведення допиту, одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб та пред'явлення для впізнання у дистанційному режимі. Наголошено на недоліках дистанційного досудового розслідування, запропоновано шляхи вирішення проблемних питань.

Keywords: шахрайство, допит, пред'явлення для впізнання, відеоконференція, інститут дистанційного розслідування, слідчі (розшукові) дії, пандемія, епідемія, особливі правові режими, воєнний стан, прокурорський нагляд, судовий контроль.

Постановка проблеми. Наша країна тривалий час вже знаходиться в умовах, в яких ніколи до цього не перебувала. Наприкінці 2019 року життя людей змінила пандемія COVID-19, що стала причиною соціально-економічних та політичних потрясінь. Повномасштабна війна, розв'язана РФ, призвела до критичного порушення функціонування багатьох органів, що виконують функції держави, та викликала низку правових колізій. Ці обставини дедалі частіше використовують злочинці, які, пристосовуючись до умов особливих правових режимів, знаходять нові способи вчинення кримінальних правопорушень. Не стало виключенням і вчинення шахрайства.

Шахрайство виступає одним із видів фінансових злочинів, що займають важливе місце в дослідженнях вчених усіх країн світу [1, с. 118].

Попит формує пропозицію, і, як наслідок, предметом шахрайських операцій за умов пандемії стали медикаменти, маски-респиратори, апарати штучного дихання, речі побутового призначення та ін.; за часів воєнного стану – речі, необхідні для несення служби у зонах бойових дій, зброя тощо. Критичної відмітки сягнув рівень вчинення шахрайських дій, пов'язаних зі псевдоволонтерською діяльністю та розкраданням гуманітарної допомоги, виділеної для осіб, які її потребують в умовах особливих правових режимів.

Проте, незважаючи на істотні труднощі, слід визнати, що і досудове розслідування, і судовий процес продовжують функціонувати, а компетентні особи повною мірою реалізують свої функції. Не стало виключенням і знаходження можливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах особливих правових режимів, зокрема під час епідемії, пандемії та воєнного стану.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти здійснення досудового розслідування в умовах особливих правових режимів висвітлювалися у працях І. Глов'юк, Т. Лоскутова, В. Рогальської, Г. Тетерятник, Т. Фоміної та інших науковців. Водночас організаційно-тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій неодноразово ставали предметом досліджень: В. Весельського, М. Єфімова, В. Журавля, Н. Клименко, Є. Лук'янчикова,

© Н. Павлова, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1572-4648>

avlova_natalia_vvv@ukr.net

М. Салтевського, С. Стахівського, В. Плетенця, В. Тіщенка, К. Чаплинського, В. Шепітька тощо. Однак слід констатувати, що в умовах сьогодення залишається науково нерозв'язаною проблематика проведення деяких слідчих (розшукових) дій в умовах війни, пандемії COVID-19, епідемії туберкульозу й інших інфекційних хвороб тощо.

Метою статті є виокремлення особливостей проведення деяких слідчих (розшукових) дій, зокрема, допиту та пред'явлення для впізнання, в умовах епідемії, пандемії та воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах епідемії (пандемії) та воєнного стану має свої особливості [2, с. 249], зокрема в аспекті проведення допиту, у тому числі допиту двох або більше раніше допитаних осіб.

Хоча допит і можна вважати найпоширенішим способом отримання доказів, водночас він є однією з найскладніших слідчих (розшукових) дій. Його провадження вимагає від слідчого високої загальної та професійної культури, глибокого знання психології, майстерного володіння тактикою його проведення.

Слід погодитися з ученими, що вибір тактики допиту залежить від кількох чинників: а) ситуації допиту; б) процесуального положення допитуваного і рівня його зацікавленості в результатах розслідування; в) особливостей допитуваної особи (вік, характер, рівень правової поінформованості, наявність злочинного досвіду тощо); г) характеру інформації і доказів, котрі є у слідства, тощо [3, с. 60].

Натомість проведення допиту в умовах особливих правових режимів (епідемії, пандемії, воєнного стану та ін.) вимагає, окрім застосування загальних криміналістичних правил, ще й дотримання безпеки учасників, які братимуть участь у допиті.

З цього приводу В. Дрозд слушно зазначає, що працівники поліції, як представники державної влади, відповідають перед населенням за свою діяльність і повинні не лише забезпечувати безпеку осіб від протиправних посягань, а і вживати заходів із мінімізації ризиків зараження суспільно небезпечними хворобами. У зв'язку з цим забезпечити безпеку слідчого й іншого учасника одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб від можливості захворіти може лише якісне й повноцінне застосування заходів інфекційного контролю, а саме: швидка ідентифікація хворого та його ізоляція від інших осіб; механічна вентиляція приміщення, ультрафіолетове опромінення, дезінфекція поверхонь; повноцінне харчування, використання персональних респіраторів, гумових печаток, захисних окулярів. Тому неприпустимим є проведення вказаної слідчої (розшукової) дії за таких умов, коли слідчий (дізнавач) унаслідок браку часу, знань, матеріально-технічного або захисного медичного обладнання не може повною мірою забезпечити свою безпеку й безпеку інших учасників шляхом застосування всього спектра заходів інфекційного контролю [4, с. 156]. Тож план слідчої (розшукової) дії спрямований на те, щоб, по-перше, не упустити важливі моменти (обставини, деталі), що потребують з'ясування; по-друге, скоротити час на проведення дії, не втративши при цьому її ефективності; по-третє, забезпечити дотримання необхідних в умовах епідемії (пандемії) заходів безпеки учасників та сторонніх осіб [5, с. 31].

З іншого боку, необхідність у проведенні допиту (одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб) та пред'явлення для впізнання особи може виникнути і в умовах воєнного стану. Як засвідчив аналіз кримінальних проваджень щодо шахрайства, у 33 % випадків виникають умови, що ускладнюють або унеможливають проведення згаданих слідчих (розшукових) дій: хвороба підозрюваного, потерпілого чи свідка; тимчасова відсутність певних учасників, із якими необхідно провести допит чи пред'явлення для впізнання, на території міста, в якому розташований орган досудового розслідування; існування небезпеки для осіб, із якими необхідно провести вказані слідчі (розшукові) дії тощо.

У контексті представленої проблематики слід зазначити, що закон дозволяє під час досудового розслідування проводити допит та впізнання у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК). Використання відеоконференцв'язку здійснюється у випадках, коли через поважні причини учасник процесу не має можливості прибути за місцем провадження, якщо мова йде про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, або дії відбуваються за участю малолітньої, неповнолітньої особи, а також якщо необхідно вжити заходів для забезпечення оперативності

досудового розслідування та судового провадження [6]. Однак слід визнати, що вказані випадки не є вичерпними, оскільки останнім пунктом їхнього переліку є «наявність інших підстав, які визначені слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми» для застосування відеоконференції.

Наприклад, якщо слідчим буде встановлено необхідність у проведенні одночасного допиту за участю хворої на заразний туберкульоз або COVID-19 особи або в разі наявності обґрунтованої підозри на можливість існування в особі такого захворювання, а також якщо буде логічно доведено неможливість усунення істотних суперечностей іншими слідчими (розшуковими) діями, то виходом у подібних ситуаціях вбачається його проведення в дистанційному режимі, а саме в режимі відеоконференції, закріпленому у ст. 232 КПК України. Оскільки саме такий режим проведення одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб забезпечить відсутність контакту здорового учасника з хворим, який є основним джерелом інфікування смертельно небезпечними недугами [4, с. 157]. Так само і за необхідності провести допит або пред'явлення для впізнання особи, яка через війну була змушена тимчасово покинути регіон, в якому проводиться досудове розслідування, та ін.

До того ж, КПК України суттєво змінив правила використання показань, отриманих в умовах воєнного стану. Відповідно до ч. 11 ст. 615 КПК України показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. Показання, отримані під час допиту підозрюваного, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо у такому допиті брав участь захисник, а хід і результати проведення допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. Таким чином, суд отримав право обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них, навіть якщо суд безпосередньо не сприймав такі показання під час судового засідання, але за дотримання певних умов [7, с. 361]. Тобто суддя повинен здійснити судовий контроль за прийнятими рішеннями.

Окрім регламентації підстав застосування відеоконференції, законодавець закріпив інші положення, що регулюють процедуру таких дій. Так, рішення про застосування відеоконференції приймається слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом. Ініціювати таке рішення можуть як сторони кримінального провадження, так і інші учасники шляхом клопотання. Якщо ж сторона провадження чи потерпілий заперечують проти дистанційного провадження, то рішення щодо його здійснення приймається лише вмотивованою постановою (ухвалою). Водночас рішення про здійснення дистанційного провадження, в якому перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує. Таким чином, підозрюваний може подати як клопотання щодо згоди на участь у слідчих та процесуальних діях, так і заперечення проти проведення відеоконференції. Водночас відеоконференція під час допиту свідка, потерпілого в суді може бути проведена і без згоди підозрюваного [8].

Аналізуючи зміст статей КПК України, що регламентують порядок та підстави проведення слідчих та процесуальних дій у режимі відеоконференції, можна побачити, що законодавець вельми поверхнево регулює питання технічного забезпечення проведення дистанційного провадження. У цьому аспекті варто виділити дві основні проблеми: практичну та нормативно-правову.

Практична проблема полягає у великій вартості системи дистанційного розслідування. Водночас суть нормативно-правової проблеми полягає в тому, що у кримінально-процесуальному законодавстві не визначено, які технічні засоби можуть використовуватися для проведення, наприклад, дистанційного допиту, у який спосіб суддя буде ідентифікувати особу свідка чи іншого учасника процесу, який знаходиться на значній відстані, тощо. Також законодавець не регламентує процедурні питання застосування технічних засобів, що забезпечують надійність та якість зв'язку, тощо [8].

Значене надає змогу стверджувати, що проблема полягає не тільки в тому, як само оформлятимуться отримані результати відеоконференції зв'язку, а й у надійності технічного з'єднання від втручання зовні, оскільки недостатня захищеність від впливу на процес отримання інформації може мати негативні наслідки для достовірності

результатів, отриманих при дистанційному проведенні слідчих та процесуальних дій. Визначити достовірність можна тільки за наявності реальної можливості всебічно керувати та контролювати процес отримання доказової інформації під час дистанційного розслідування та судового розгляду [8].

У п. 3 ст. 232 КПК України йдеться про можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії дистанційно, можливість реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, що передбачені КПК України. У цьому випадку всі учасники відеоконференції повинні слухати та бачити одне одного у режимі реального часу і у такий спосіб задавати питання, отримувати відповіді, надавати для ознайомлення документи та інші предмети тощо [6].

Водночас у «віртуальному» провадженні існує реальна небезпека щодо звуження можливостей сторін процесу, оскільки подавати слідчому, прокурору, судді на розгляд письмові клопотання, докази та інші процесуальні документи зі сторони такого учасника досить проблематично, особливо ці можливості значно ускладнюються під час перебування в установі виконання покарань [9, с. 262].

Слід зазначити, що якість відтворення зв'язку має бути настільки чіткою та масштабною, щоб по той бік відеозв'язку особи змогли побачити всю кімнату, в якій проводиться відеоконференція. Це необхідно для з'ясування того, чи не відбувається в кімнаті, поза камерою, тиск на особу потерпілого, свідка тощо. Важливим є також здійснення спеціалістом паралельного відеозапису такої процесуальної дії, щоби передбачити право на ознайомлення з відеограмою, подання зауважень до неї та отримання її копій учасниками провадження за їхнім клопотанням. Застосування додаткового технічного засобу зазначається у протоколі. Виникає таке питання: як саме має підписати протокол потерпілий або свідок, якщо трансляція відбувається в різних містах? Якщо особа перебуває по той бік відеоконференції, то як отримати розписку про роз'яснення їй її прав та обов'язків, відповідальності за відмову давати показання або за давання завідомо неправдивих показань? [10, с. 192].

Проте Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» надає правову підставу для засвідчення документів за допомогою електронного підпису в установленому законом порядку, що є необхідною умовою ведення електронного документообігу. Тому за умов врегулювання зазначених питань на законодавчому рівні цю проблему можна вирішити. Сучасні системи відеоконференцій надають можливість роботи з даними, у тому числі під час підписання документів. Для цього до системи підключається «біла дошка» – спеціальний додаток до приладдя, що відкриває вікно, у якому кожний учасник може вводити як текст, так і графічні зображення (підпис), що стають видимими для кожного учасника [9].

З цього приводу є слушною пропозиція законодавця, котрий передбачає обов'язковість фіксації ходу та результатів слідчих та процесуальних дій у суді за допомогою технічних засобів відеозапису. Така обставина дозволить, за наявності сумнівів, у майбутньому ідентифікувати особу.

Висновки. Проведення деяких слідчих (розшукових) дій (допиту, одночасного допиту двох раніше допитаних осіб, пред'явлення особи для впізнання) в умовах особливих правових режимів може реалізовуватися у дистанційному порядку. Водночас інститут дистанційного розслідування в Україні потребує кращого законодавчого врегулювання. Насамперед необхідно більш чітко врегулювати процедурні питання щодо застосування технічних засобів, правового статусу осіб (які присутні під час допиту, засвідчують особу допитуваного) та спеціалістів, які забезпечують якість зв'язку, тощо. Вельми необхідними є заходи щодо забезпечення на державному рівні стабільності каналів зв'язку та технічного захисту такої інформації, а також порядок підписання процесуальних документів.

Список використаних джерел

1. Rybalchenko L., Ryzhkov E., Ciobanu G. Global consequences of the loss of business in countries around the world caused by fraud. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2022. Vol. 2. No. 1. P. 118–126.
2. Єфімов М. М. Організаційно-тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 245–250.
3. Весельський В. К., Кузьмічов В. С., Мацишин В. С., Старушкевич А. В. Особливості

провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини : посібник. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2004. 148 с.

4. Дрозд В. Г. Проблемні питання проведення одночасного допиту в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та епідемії туберкульозу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5. Т. 1. С. 153–157.

5. Демченко І. С. Загальна характеристика чинників впливу на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 269–274.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

7. Черниченко І. В., Мацола А. А. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 2. С. 358–363. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/64.pdf>.

8. Павлова Н. В. Проблеми та перспективи дистанційного судочинства. *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 477–484.

9. Ширіна С. А. Дистанційний судовий розгляд справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із безпекою дорожнього руху. *Митна справа*. 2011. № 6(78). Ч. 2. С. 260–265.

10. Левенець А. Тактика пред'явлення для впізнання особи в режимі відеоконференції. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 10. С. 190–193.

Надійшла до редакції 14.12.2023

References

1. Rybalchenko, L. Ryzhkov, E., Ciobanu, G. (2022) Global consequences of the loss of business in countries around the world caused by fraud. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 2. No. 1, pp. 118–126.

2. Yefimov, M. M. (2023) Orhanizatsiino-taktychni osoblyvosti provedennia okremykh slidchykh (rozshukovykh) dii v umovakh epidemii (pandemii) [Organizational and tactical features of conducting separate investigative (search) actions in the conditions of an epidemic (pandemic)]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3, pp. 245–250. [in Ukr.].

3. Veselskyi, V. K., Kuzmichov, V. S., Matsyshyn, V. S., Starushkevych, A. V. (2004) Osoblyvosti provadzhennia dopytu pidozriuvanoho (obvynuvachenoho) z metoiu nedopushchennia tortur ta inshykh porushen prav liudyny [Peculiarities of interrogation of the suspect (accused) with the aim of preventing torture and other violations of human rights] : posibnyk. Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. 148 p. [in Ukr.].

4. Drozd, V. H. (2020) Problemni pytannia provedennia odnochasnoho dopytu v umovakh pandemii korona virusu COVID-19 ta epidemii tuberkulozu [Problematic issues of simultaneous interrogation in the conditions of the COVID-19 coronavirus pandemic and the tuberculosis epidemic]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 5. T. 1, pp. 153–157. [in Ukr.].

5. Demchenko, I. S. (2021) Zahalna kharakterystyka chynnykiv vplyvu na protses orhanizatsii y taktyky provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii v umovakh epidemii (pandemii) [General characteristics of factors influencing the process of organization and tactics of investigative (search) actions in the conditions of an epidemic (pandemic)]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 4, pp. 269–274. [in Ukr.].

6. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].

7. Chernychenko, I. V., Matsola, A. A. (2023) Osoblyvosti provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of conducting investigative (search) actions under martial law conditions]. *Elektronne naukove vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo»*. № 2, pp. 358–363. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/64.pdf>. [in Ukr.].

8. Pavlova, N.V. (2013) Problemy ta perspektyvy dystantsiinoho sudochynstva [Problems and prospects of remote justice]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 477–484. [in Ukr.].

9. Shyrina S. A. (2011) Dystantsiyni sudovi rozghliad sprav pro administratyvni pravoporushennia, poviazani iz bezpekoiu dorozhnoho rukhu [Remote judicial review of cases of administrative offenses related to road safety]. *Митна справа*. № 6(78). Ч. 2, pp. 260–265. [in Ukr.].

10. Levenets, A. (2019) Taktyka prediavlennia dlia vpiznannia osoby v rezhymi videokonferentsii [Tactics of presentation for identification of a person in the video conference mode]. *Підприємство, господарство і право*. № 10, pp. 190–193. [in Ukr.].

ABSTRACT

Natalia Pavlova. Conduct of interrogation in videoconference mode during fraud investigation under special legal regimes (epidemics, pandemics, martial law, etc.). The article deals with some aspects of conducting investigative (search) actions, in particular, interrogation, simultaneous

interrogation of two or more previously interrogated persons in conditions of epidemic, pandemic and martial law in fraud proceedings. It is noted that criminals who, adapting to the conditions of special legal regimes, find new ways of committing criminal offenses. Medicines, respirator masks, artificial respiration devices, household items, etc. became the subject of fraudulent operations under the conditions of the pandemic. During martial law, generators and other energy equipment, as well as things necessary for service in war zones, became the object of encroachment. The level of fraudulent activities related to embezzlement of humanitarian aid has become critical.

The author emphasizes the importance of implementing the functions of criminal justice in the conditions of special legal regimes, due to interrogation, simultaneous interrogation of two or more previously interrogated persons and presentation for identification in a remote mode.

The disadvantages of remote pre-trial investigation are emphasized, in particular, it is necessary to more clearly regulate procedural issues regarding the use of technical means, the legal status of persons and specialists who ensure the quality of communication, etc. During such proceedings, in order to avoid abuses and ambiguous interpretation by the specified participants in the process, it is necessary for the legislator to explain: «what other reasons are considered sufficient for the use of a video conference», «when the image and sound quality is adequate», «when information security regarding the conduct of a video conference is considered respected». Measures to ensure the stability of communication channels and technical protection of such information at the state level are very necessary.

Keywords: *fraud, interrogation, presentation for identification, video conference, remote investigation institute, investigative (search) actions, pandemic, epidemic, special legal regimes, martial law, prosecutor's supervision, judicial control.*

УДК [343.988:341.3:321.21] (477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-218-223

Вікторія ПИЛИП ©

кандидат юридичних наук

(Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна)

УЧАСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ДОКУМЕНТУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Упродовж воєнного стану вагому роль у життєдіяльності українського суспільства стали відігравати інститути громадянського суспільства. Вони взяли на себе не тільки функцію соціальної та психологічної підтримки населення, але й зайняли активну позицію в аспектах документування збройної агресії російської федерації. Досить активно останні документують воєнні злочини, що раніше вже були предметом дослідження багатьох науковців, однак поза увагою залишилися саме особливості участі в цьому процесі інститутів громадянського суспільства. Виходячи з вагомої актуальності проблематики, пов'язаної з документуванням воєнних злочинів, у статті розкрито особливості та можливості участі інститутів громадянського суспільства у цьому напрямі діяльності. Наголошено на важливості дотримання під час документування цієї категорії кримінальних правопорушень положень чинного законодавства України. Сформульовано окремі практичні рекомендації, яких слід дотримуватися під час провадження такої діяльності.

Ключові слова: громадянське суспільство, воєнний злочин, засада, взаємодія, документування, досудове розслідування, потерпілий, громадська організація.

Постановка проблеми. Упродовж дії в Україні воєнного стану значною мірою змінилися напрями та форми діяльності інститутів громадянського суспільства, розширився спектр органів, установ, організацій, із якими останні вступають у взаємодію. Наразі відзначається досить висока активність медіа, громадських організацій навіть у діяльності, пов'язаній із протидією злочинності. Наприклад, після отримання численних повідомлень про те, що українських дітей вивезено до країни-агресора, громадські організації, що займаються розшуком безвісно зниклих дітей, почали спрямовувати свої зусилля на встановлення місцезнаходження останніх. Наразі

© В. Пилип, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6483-0749>

victoria.pylyp@ukr.net